

จากคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงสู่การเมืองที่รองรับความหลากหลาย FROM THE BOOK OF TAO TE CHING TO DEMOCRACY FOR ALL

กาญจนา สิริสิทธิมหาชน^{*}

Kanchana Sirisittimahachon^{*}

สาขาวิชาภาษาจีน วิทยาลัยศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Chinese Language Department, College of Liberal Arts, Rangsit University

Received: 7 October 2020

Accepted: 11 January 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระบบความคิดทางปรัชญาในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงกับการเมืองที่รองรับความหลากหลาย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากคำภีร์เต๋าเต๋อจิงกับเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าระบบความคิดทางปรัชญาในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงสู่การเมืองที่รองรับความหลากหลาย แบ่งได้เป็น 3 ประการ 1. ความว่างเปล่า 2. การเปรียบเทียบ 3. การปกครองและปราชญ์ หลักปรัชญาเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ เมื่อมองจากมุมมองทางการเมืองการปกครองในยุคปัจจุบันแล้ว หลักปรัชญาในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองอยู่ไม่น้อย จะเห็นได้ว่าหลักปรัชญาทางการเมืองการปกครองในคัมภีร์สามารถถ่ายทอดออกมาถึงสภาพการเมืองที่รองรับความหลากหลายและสามารถแก้ปัญหาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีปัญหาในยุคปัจจุบันได้

คำสำคัญ: คัมภีร์เต๋าเต๋อจิง, การเมืองที่รองรับความหลากหลาย, การปกครอง

^{*} ผู้ประสานงาน: กาญจนา สิริสิทธิมหาชน

อีเมล: kanchana.s@rsu.ac.th

Abstract

This research aims to analyze The System of the Book Tao Te Ching and philosophical thought to democracy for all. Using content analysis to find out about concepts of the Book Tao Te Ching and literature reviews. The research finds The System of the Book Tao Te Ching in philosophical thought to democracy for all can be divided into 3 : 1. Empty 2. Comparison 3. Rule and philosopher. These are related to system theory. When viewed from the perspective on the present political situation. Philosophy in the book Tao Te Ching was involved in politics, not less. It is seen that the political philosophy of the Book Tao Te Ching can be expressed by the democracy for all and democratic solution to the modern political problem.

Keywords: Tao Te Ching, Democracy for all, Rule

บทนำ

ทุกปรัชญาศาสนามีความสำคัญต่อชีวิตและสังคมของมนุษย์ แต่ในเวลาเดียวกัน ถ้าผู้ที่ศึกษาไม่สามารถเข้าใจถึงแก่นแท้หรือสามารถประยุกต์ใช้หลังจากได้ศึกษาปรัชญาศาสนาแล้วก็ไม่มีประโยชน์อะไร ปรัชญาจีนก็เช่นเดียวกัน ประเทศจีนถือเป็นประเทศที่มีปรัชญาของตัวเองที่มีมาช้านาน ยกตัวอย่างคัมภีร์โจวอี้《周易》มีอีกชื่อเรียกว่า อี้จิง《易经》ที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 3 พันปี ถือเป็นหนึ่งในคัมภีร์ที่เก่าแก่ที่สุดของประเทศจีน ที่มีเนื้อหาทางปรัชญาโบราณและจักรวาลวิทยาของประเทศจีน และถือเป็นคัมภีร์ที่ทรงอิทธิพลต่อปรัชญาเศรษฐกิจ การเมืองปกครองและวัฒนธรรมจีนมาตลอดหลายพันปี และยังมีอิทธิพลต่อ 3 ปรัชญาโบราณสายหลักของประเทศจีน มีลัทธิขงจื๊อ (儒家) ลัทธิเต๋า (道家) และพุทธศาสนานิกายมหายานจีนที่ทรงอิทธิพลต่อปรัชญาจีนโบราณ ส่วนเหลาจื๊อ (老子) เป็นผู้ก่อตั้งลัทธิเต๋าก็ได้รับอิทธิพลทางปรัชญามาจากคัมภีร์โจวอี้ และท่านยังเป็นผู้แต่งคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง《道德经》มีอีกชื่อเรียกว่า เหลาจื๊อ《老子》ซึ่งเต็มไปด้วยปรัชญาชีวิตและปรัชญาทางการเมืองการปกครองที่yakต่อการเข้าใจและเป็นที่ยกเถียงกันว่าจะทำให้เกิดความล้มเหลว แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังมียุคที่สนใจศึกษาคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงอยู่อีกมากมายที่สามารถหยิบจับข้อดี

มาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะข้อดีด้านการเมือง ณ ที่นี้ก็คือ สามารถทำให้การเมืองการปกครอง
รองรับความหลากหลายได้

คำถามนำ 2 ประการสำหรับบทความนี้ก็คือ

ประการที่ 1 คัมภีร์เต๋าเตอจิงกับการเมืองที่รองรับความหลากหลายด้วยระบบ
ความคิด สามารถสรุปได้มีกี่ประการ มีเอกสารที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงหรือโดยตรงอย่างไรบ้าง

ประการที่ 2 ระบบความคิดเหล่านี้ในคัมภีร์เต๋าเตอจิงมีรายละเอียดที่มีความ
เกี่ยวข้องกับเมืองที่รองรับความหลากหลายและมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในลักษณะใดบ้าง
ซึ่งจะได้คำตอบในส่วนของผลการวิจัย

ประการที่ 1 คัมภีร์เต๋าเตอจิง หรือเรียกอีกชื่อว่าเหลาจื๋อ มีทั้งหมด 81 บท คัมภีร์
เต๋าเตอจิงเป็นคัมภีร์ที่นักปราชญ์จีนโบราณที่มีชื่อเสียงที่สุดท่านหนึ่งคือท่านเหลาจื๋อหรือเรียก
ว่าเหล่าตัน (老聃) แซ่หลี่ (李) เป็นผู้แต่งขึ้น สันนิษฐานว่าท่านเหลาจื๋อเป็นนักปราชญ์มี
ชีวิตอยู่ระหว่าง 571-471 ปีก่อนคริสต์ศักราชและเคยรับราชการเป็นขุนนางชำระประวัติศาสตร์
ในหอสมุดของราชวงศ์โจว (Wikipedia, 2021) ซึ่งตรงกับช่วงยุคชุนชิวของจีนโบราณหรือ
เรียกว่าช่วงครึ่งแรกของยุคราชวงศ์โจวตะวันออกที่กำลังอ่อนแอลง แต่เป็นยุคที่มีเหตุการณ์
สำคัญเกิดขึ้นมากมายในแผ่นดินจีน 1. เป็นยุคล่มสลายของสังคมทาสในประเทศจีน
2. ในขณะที่ราชวงศ์โจวตะวันออกมีความอ่อนแอลงก็เกิดความแตกแยกขึ้น แว่นแคว้นต่างๆ
ต่างก็ทำสงครามแย่งชิงความเป็นใหญ่จึงก่อให้เกิดสงครามขึ้นมากมาย ส่วนบรรดาแคว้นใหญ่
ต่างก็เข้ายึดครองแว่นแคว้นเล็กๆ เพื่อให้แคว้นของตนเกิดความเป็นเอกภาพมากยิ่งขึ้น 3.
ยุคสงครามชุนชิวเป็นยุคที่นักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงที่สุดของแต่ละสาขาของจีนเกิดขึ้น ดังนั้น
ยุคนั้นจึงเรียกว่า “เมธีร้อยสำนัก” หรือ “ร้อยสำนักประชันภูมิ” (诸子百家 หรือ 百家争鸣)
ในทางประวัติศาสตร์จีนตรงกับยุคชุนชิวจ้านกั๋ว (春秋战国) เช่น สำนักปรัชญาหู่ (儒家)
ของขงจื๊อ (孔子) สำนักปรัชญาม่อ (墨家) ของม่อจื๊อ (墨子) สำนักปรัชญาเต๋า (道家)
ของเหลาจื๋อ (老子) เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ยุคที่มีคัมภีร์เต๋าเตอจิงเกิดขึ้นมาเป็นยุคที่
แว่นแคว้นต่างๆ หรือผู้คนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีลักษณะของความไม่เป็นมิตร หรือมี
ความขัดแย้งทางสังคมอย่างหนักนั่นเอง ดังนั้นบรรดานักปราชญ์รวมทั้งเหลาจื๋อจึงได้เรียบ
เรียงปรัชญาเพื่อช่วยเหลือครอบครัว สังคมและประเทศชาติที่มีแต่ความแตกแยกในขณะนั้น
ให้กลับมาสงบร่มเย็น

Dishan (1999) ได้สรุปปรัชญาทางความคิดในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงหรือเหลาจื๊อไว้ 2 ประการคือ การปกครองประเทศ (治天下) และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (处世) ในด้านการปกครองประเทศเหลาจื๊อใช้ เต๋า ออกเสียงเป็นภาษาจีนกลางว่า เต๋า (道) คุณธรรม (德) ความสงบว่างเปล่า (虚静) การบรรลุเต๋า (ธรรม) (得一) การไร้ความปรารถนา (无欲) การไม่แก่งแย่ง (不争) ธรรมชาติ (自然) อ่อนโยน (柔) การทำลายอัตรา (损) เป็นต้น มาเป็นเครื่องมือในการปกครองประเทศ

ห้องวิจัย-การเรียนรู้การสอนปรัชญาจีน ภาควิชาปรัชญาแห่งมหาวิทยาลัยปักกิ่งได้กล่าวถึงคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงในหนังสือประวัติศาสตร์ปรัชญาจีนไว้ว่า เหลาจื๊อท่านมีหนังสือชื่อ คัมภีร์เต๋าเต๋อจิง มีเนื้อหาทั้งหมดห้าพันกว่าตัวอักษรจีน หนังสือเล่มนี้ได้แบ่งปรัชญาของเหลาจื๊อออกเป็น 4 ส่วน 1. ความคิดทางการเมืองในด้านประเทศเล็กประชาชนน้อย (小国寡民的政治思想) 3. ระบบปรัชญาเต๋า กำเนิดสรรพสิ่ง (道生万物的哲学体系) 4. วิธีคิดโต้แย้งด้วยเหตุผลแบบเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน (朴素的辩证法思想) 2. ทฤษฎีความรู้ที่เป็นการแสวงหาความรู้ของมนุษย์แบบลึกลับ (神秘主义认识论) (Teaching and Research Office of Chinese Philosophy, Department of Philosophy, Peking University, 2003)

Rao (2007) ได้อธิบายในหนังสือเหลาจื๊อมีเนื้อหาทั้งหมด 81 บท เนื้อหาโดยมากจะอยู่ในรูปแบบของร้อยกรอง สามารถแบ่งได้เป็นคัมภีร์เต๋า (เต๋าจิง) กับคัมภีร์เต๋อ (เต๋อจิง) 2 ส่วน ดังนั้นจึงเรียกว่าคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง คัมภีร์นี้มีประมาณห้าพันตัวอักษรจีน เนื้อหาโดยรวมแบ่งเป็น 3 ส่วน 1. อธิบายหลักปรัชญาเต๋า (论道) 2. อธิบายหลักปกครองประเทศ (治国) 3. อธิบายการฝึกฝนตนเองในด้านคุณธรรม (修身)

Wa (2009) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการปกครองประเทศด้วยความสมถะ น้อย เรียบง่าย ไม่ก้าวก่ายอะไร เขาเห็นว่าการปล่อยให้ไปไปตามธรรมชาติโดยไม่ทำอะไรเป็นการก้าวก่าย (无为) ในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงสามารถนำมาเป็นสมมติฐานในการปกครอง ทั้งยังสามารถบ่งชี้คุณสมบัติพิเศษร่วมที่อยู่ภายในของสรรพสิ่ง ที่สามารถพิสูจน์ความเป็นจริงออกมาได้อย่างเป็นระเบียบแบบแผน

Hansi (2010) ได้กล่าวถึงความสอดคล้องอย่างเป็นระเบียบแบบแผนของสองสิ่งตรงกันข้ามกับความว่างเปล่าอันเป็นศูนย์กลางในปรัชญาเต๋า เขาได้กล่าวว่า ฉันเชื่อว่าภาพลักษณ์ในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง บอกเป็นนัยๆ ในฐานะที่เต๋า (道) เป็นวิถีทางแห่งธรรมชาติที่เป็นโครงสร้างของคุณธรรม (德) เต๋าจะต้องพึงพาประโยชน์ของปัจจัยทั้ง 2 ด้านร่วมกัน เช่น

ความว่างเปล่า (空) และความเต็มไปหมด (盈) การอยู่ในที่เกิดเหตุ (在场) กับการไม่อยู่ในที่เกิดเหตุ (不在场) ความถาวร (永久) กับการเปลี่ยนแปลง (变化) ในองค์ประกอบนี้ ความว่างเปล่าใช้ในการดำรงตำแหน่งศูนย์กลางเอาไว้ ซึ่งก็คือ แค่เพียงให้มีการเกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายในความว่างเปล่า เกิดและดำเนินไปด้วยวิธีการที่มีระเบียบ มีกฎการสัมผัสคล้องจองอย่างยาวนาน

จากข้อมูลที่เกี่ยวข้องข้างต้นจะเห็นได้ว่าคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงหรือเหลาจื๋อ มีเนื้อหาโดยรวมที่กล่าวถึงหลักปรัชญาเต๋า ซึ่งเป็นปรัชญาทางธรรมชาติอันลึกซึ้ง รวมไปถึงการฝึกฝนตนเองด้านคุณธรรมและหลักปกครองประเทศอย่างไร้กิเลสตัณหา ซึ่งก็คือ ปกครองโดยไม่ปกครอง ไม่ก้าวล้ำ (无为而治) ดังเนื้อหาในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง บทที่ 57 (การปกครองประเทศ) แปลเป็นภาษาไทยมีใจความว่า ปกครองอาณาจักรด้วยธรรมแห่งสมณะ ทำศึกด้วยเพทุบาย ปกครองได้ผลโดยการไม่กระทำ เหตุใดข้าพเจ้าจึงทราบว่าเป็นแบบนี้ มองจากเรื่องเหล่านี้จะเห็นได้ว่า ได้ห้ข้อห้ามยิ่งมาก ประชาชนยิ่งยากจน ผู้คนยิ่งมากเล่ห์เพทุบาย ประเทศยิ่งสับสนวุ่นวาย ผู้คนรู้วิทยายุทธยิ่งมาก เรื่องแปลกประหลาดก็มีมากขึ้น กฎหมายยิ่งมีมาก โจรผู้ร้ายยิ่งชุกชุม ดังนั้นปราชญ์จึงกล่าวไว้ว่า “ข้าพเจ้าไม่กระทำ ราษฎรกลับปรับปรุงตนเอง ข้าพเจ้าชอบในความสงบเยือกเย็น ราษฎรกลับประพฤติตนถูกต้อง ข้าพเจ้าไม่ก้าวล้ำ ราษฎรกลับร่ำรวย ข้าพเจ้าไร้ความทะยานอยาก ราษฎรกลับมีความเรียบง่าย” (Rao, 2007)

และถ่าลองนำคำว่า “ปราชญ์” ตามปรัชญาเหลาจื๋อที่กล่าวมาข้างต้นมาเปรียบเทียบกับกับคำว่า “ปราชญ์” ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2544 ที่หมายถึง ผู้มีปัญญารอบรู้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2544) ก็ไม่ต่างกัน เพราะถ้าอ้างอิงตามเรื่องราวพระปัจเจกพุทธเจ้าในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คำว่า “ปราชญ์” ตามปรัชญาของเหลาจื๋อจะคล้ายกับพระอรหันต์บุคคลในพระพุทธศาสนา เช่น พระปัจเจกพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้เฉพาะผู้เดียว สามารถบรรลุธรรมเองโดยไม่ได้ฟังจากใครและเป็นผู้มีความมักน้อย สันโดษ ไม่ชอบคลุกคลี จึงมีสติปัญญาสามารถจัดความทุกข์ได้ เพราะคำว่า ผู้มีปัญญารอบรู้ ถ้ารู้แต่ทางโลก แต่ไม่รู้ทางธรรม ก็อาจทำให้มีความเศร้าหมอง เจ็บป่วยกายใจจากความลุ่มหลงทางโลกได้

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปรวบรวมเป็นคำตอบของประการที่ 1 คือ คัมภีร์เต๋าเต๋อจิงสรุปเป็นระบบความคิดได้ 3 ประการ 1. ความว่างเปล่า 2. การเปรียบเทียบสิ่งตรงข้าม 3. การปกครองและปราชญ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ระบบความคิดทางปรัชญาในคัมภีร์เต๋าต่อจึงกับการเมืองที่รองรับความหลากหลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเนื้อหาที่เกี่ยวกับปรัชญาทางด้านการเมืองการปกครองในคัมภีร์เต๋าต่อจึงทั้งหมดรวม 81 บท เอกสารงานวิจัยที่เป็นภาษาจีนที่เกี่ยวข้องโดยตรงอีก 5 ชิ้นและเอกสารข้อมูลประกอบความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปรัชญาทางด้านการเมืองการปกครองในคัมภีร์เต๋าต่อจึงโดยเฉพาะจากในคัมภีร์เต๋าต่อจึงทั้งหมดรวม 81 บท โดยใช้วิธีการนับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในแต่ละบทและวิเคราะห์แยกแยะ สรุปเนื้อหาออกมาเป็นตาราง 3 ด้าน คือ 1. ความว่างเปล่า 2. การเปรียบเทียบสิ่งตรงข้าม 3. การปกครองและปราชญ์

สรุปผลการวิจัย

คำตอบของคำถามนำที่เกี่ยวข้องเนื่องจากบทนำ ประการที่ 2 คือ ระบบความคิด 3 ประการนี้ในคัมภีร์เต๋าต่อจึงมีรายละเอียดที่มีความเกี่ยวข้องกับเมืองที่รองรับความหลากหลายและมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในลักษณะใด ซึ่งจะได้คำตอบจากส่วนของผลการวิจัยดังนี้

เกี่ยวกับการเมืองที่รองรับความหลากหลาย (Democracy for all) สิ่งแรกที่ต้องพูดถึงความหมายและเป็นการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการรองรับความหลากหลายของทุกภาคทุกฝ่ายทุกชนชั้นก็คือความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย (Democracy) ประกอบด้วยภาษากรีก 2 คำ คือ Demos ที่หมายถึง ประชาชน กับคำว่า Kratos ที่แปลว่า อำนาจ (Liddell & Scott, 1977) ดังนั้นคำนิยามของประชาธิปไตย ที่ใช้บ่อยที่สุดก็คือการปกครองโดยประชาชน หรือจะใช้คำพูดของอดีตประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ที่กล่าวว่า การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย จากข้อมูลของศูนย์ศึกษาประชาธิปไตย มี 5 ข้อดังนี้

1. หลักความเสมอภาค ความเสมอภาคทางการเมืองประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมกัน ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ประชาชนทุกคนต้องไม่ถูกกีดกันในการประกอบอาชีพ การประกอบกิจการต้องเป็นไปอย่างเสรีเป็นธรรมไม่มีการผูกขาดทางการค้า ความเสมอภาคทางโอกาส บุคคลสามารถจะได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล และการให้บริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

2. หลักสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ สิทธิ คือ อำนาจอันชอบธรรม หรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครอง เสรีภาพ คือ การมีอิสระที่จะกระทำการสิ่งใด ๆ โดยต้องไม่ละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น หน้าที่ คือ สิ่งที่บุคคลต้องปฏิบัติหรืองดเว้นจากการปฏิบัติบุคคลย่อมมีสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ซึ่งการใช้สิทธิ เสรีภาพต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น และต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนภายใต้กฎหมาย

3. หลักนิติธรรม คือการใช้กฎหมายเป็นหลักในการบริหารประเทศ บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้กฎหมายต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ

4. หลักการใช้เหตุผล คือ การใช้หลักเหตุผลมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ และหากมีการตัดสินใจปัญหาด้วยการออกเสียงต้องยอมรับมติของเสียงข้างมาก แต่ต้องเคารพสิทธิของเสียงส่วนน้อย

5. หลักการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม 5.1 ทางตรง เช่น การออกเสียงประชามติ การเสนอถอดถอน ฯลฯ การใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เช่น การแสดงความคิดเห็น การออกเสียงประชามติ การขอรับรู้ข้อมูลข่าวสารราชการ การชุมนุม การร้องทุกข์ ส่วนราชการ 5.2 ทางอ้อม เช่น การเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศแทนตน การเลือกตั้งตัวแทน เช่น ส.ส. ส.ว. ไปทำหน้าที่ในการออกกฎหมายและบริหารประเทศ (ศูนย์ศึกษาประชาธิปไตย, ม.ป.ป.)

และสิ่งที่สำคัญสำหรับการเมืองที่รองรับความหลากหลายอีกอย่างหนึ่งก็คือ การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการเมือง การปกครองอย่างแยกกันไม่ได้ ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ได้ให้ทัศนะไว้ว่า “วัฒนธรรม”

เป็นสิ่งที่ทำให้คนและสัตว์แตกต่างกัน สังคมมนุษย์จึงเป็น “สังคมวัฒนธรรม” ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นทั้งเป้าหมายและเครื่องมือในการจรรโลงรักษาและสร้างสรรค์สังคมไปในเวลาเดียวกัน ลักษณะเด่นของสังคมไทยสมัยใหม่มิใช่เป็นเพียงสังคมวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นสังคมการเมืองที่มีรัฐและอำนาจรัฐเป็นสิ่งที่เชื่อมประสานระหว่างปัจเจกชนและกลุ่มชนกับความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ตลอดจนความแตกต่างทางฐานะสถานภาพด้านเศรษฐกิจและการเมืองอีกด้วย รัฐจึงเป็นผู้จัดระเบียบแบบแผนของสังคม เสถียรภาพของสังคมการเมืองจึงย่อมขึ้นอยู่กับเสถียรภาพของสังคมวัฒนธรรมด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสังคมวัฒนธรรม และสังคมการเมือง จะเป็นผลดีต่อคนในสังคมก็ต่อเมื่อได้ตระหนักถึงด้านหนึ่ง คือ ความแตกต่างหลากหลาย แต่อีกด้านหนึ่ง คือความมีเอกภาพภายใต้ความแตกต่างโดยไม่แตกแยก ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ โดยการพิทักษ์เสรีภาพทางความคิดและการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันอย่างเปิดกว้างโดยอาศัยหลักของเหตุและผลอย่างวิเคราะห วิจารณ์อย่างสันติและมีขันติธรรม อีกทั้งการตระหนักถึงความสำคัญของความจำเป็นของการมีส่วนร่วมของประชาชน (ทิพย์พพร ต้นติสุนทร, ม.ป.ป.)

ดังนั้นการเมืองในระบบประชาธิปไตยโดยปกติจึงมีระบอบการเมืองที่รองรับความหลากหลายของประชาชนหรือรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางสังคมด้วยความความเสมอภาคและอิสรภาพที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายอยู่ และที่สำคัญประชาชนสามารถใช้สิทธิในการเลือกผู้แทนให้เข้าถึงกระบวนการทางกฎหมาย หรือออกเสียงลงประชามติโดยตรง ไม่ผ่านผู้แทนหรือจะเป็นการออกกฎหมายหรือถอดถอนผู้ได้รับเลือกตั้งได้ ยกตัวอย่างในประเทศที่โดดเด่นที่สุดด้านประชาธิปไตยเช่นในสหรัฐอเมริกา หรือแม้แต่ในประเทศไทยเองก็ได้มีความพยายามสร้างกลไกเพื่อให้ระบบประชาธิปไตยของประเทศรองรับความหลากหลายได้ แม้จะมีติดขัดบ้างแต่ละยุคสมัยก็ตาม

แต่ถึงแม้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ถือว่ารองรับความหลากหลายของประชาชนอยู่แล้ว ก็ยังอาจมีปัญหาที่เกิดจากการบริหารอำนาจรัฐจากเสียงข้างมากจนทำให้ประชาชนกลุ่มเสียงข้างน้อยอาจถูกกีดกันจากระบบการเมือง จากปัญหาเล็กของคนชายขอบอาจขยายวงกว้างเป็นปัญหาใหญ่ หรืออาจส่งผลทำลายการเมืองในระบบประชาธิปไตยของชาตินั้นทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นคำนิยามว่าประชาธิปไตยอาจกลายเป็นสิ่งชั่วร้าย แล้วเหตุใดการเมืองระบอบประชาธิปไตยที่ดูเหมือนรองรับความหลากหลายแล้ว ยังสามารถนำไปสู่ความรุนแรงได้อีก อาจเพราะเสียงข้างมาก เสียงข้างน้อย การเกิดรัฐประหาร หรือพูดอีกแง่หนึ่ง

ก็คือการเมืองระบอบประชาธิปไตยยังมีประชาชนและผู้นำส่วนหนึ่งที่แสวงหาประชาธิปไตยอีกทางหนึ่งอยู่ อีกส่วนก็อยู่อีกทางหนึ่ง แล้วทางไหนควรเป็นเมืองที่รองรับความหลากหลายแน่นอนหลักปรัชญาต่างๆ สามารถเป็นตัวช่วยในการแก้ไขปัญหาได้อย่างดี ยกตัวอย่างในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง

เมื่อได้อ่านคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงจะเห็นได้ว่าในคัมภีร์เล่มนี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองที่รองรับความหลากหลายอยู่หลายบทด้วยกัน เพราะคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง นอกจากถือเป็นคัมภีร์ปรัชญาเกี่ยวกับวิถีแห่งธรรมชาติและคุณธรรมแล้ว ยังมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาแห่งการปกครองและปราชญ์ที่ให้อิสระเสรีอันเป็นปรัชญาทางการเมืองการปกครองที่สามารถรองรับความหลากหลายอย่างเห็นได้ชัด

ในบทความนี้ได้ยกตัวอย่างอีกเส้นทางที่เป็นระบบความคิดทางปรัชญาในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงสู่การเมืองที่รองรับความหลากหลายไว้ 3 ประการที่มีความเกี่ยวข้องกัน คือ 1. ความว่างเปล่า 2. การเปรียบเทียบสิ่งตรงข้าม 3. การปกครองและปราชญ์ สามารถสรุปบทที่เกี่ยวข้องเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปบทที่เกี่ยวข้องกับการแสดงระบบความคิดหลัก 3 ประการในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง

เนื้อหาหลัก 3 ประการ ในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง	บทที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง (คัมภีร์เต๋าเต๋อจิงมี 81 บท)
1. ความว่างเปล่า (รวม 38 บท)	บทที่ 1 บทที่ 2 บทที่ 4 บทที่ 5 บทที่ 7 บทที่ 11 บทที่ 14 บทที่ 16 บทที่ 19 บทที่ 20 บทที่ 21 บทที่ 40 บทที่ 43 บทที่ 48 บทที่ 49 บทที่ 51 บทที่ 52 บทที่ 56 บทที่ 57 บทที่ 58 บท ที่ 61 บทที่ 62 บทที่ 63 บทที่ 64 บทที่ 65 บทที่ 66 บทที่ 67 บทที่ 68 บทที่ 69 บทที่ 72 บทที่ 73 บทที่ 75 บทที่ 76 บทที่ 77 บทที่ 78 บทที่ 79 บทที่ 80 บทที่ 81
	ตัวอย่าง บทที่ 1 ไม่มี (无) ได้ชื่อว่าเป็นบ่อเกิดแห่งฟ้าดิน มี (有) ได้ชื่อว่าเป็นมารดาแห่งสรรพสิ่ง... ทั้งความมีและความไม่ มี มีบ่อเกิดแห่งเดียวกันจากเต๋า แต่แตกต่างกันแค่ชื่อ (Rao, 2007)
	รายละเอียดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความว่างเปล่า เช่น ความไม่ มีอะไร ไม่ใส่ใจตน ละทิ้งตัวตน ไม่เอาไม่ทำอะไร ไม่ก้าวกาย มัก น้อย ไม่ยึดตน อ่อนน้อมถ่อมตน ให้อภัยคนชั่ว กลับสู่จุดกำเนิดเดิม (เต๋า) คือ ความว่างเปล่าเป็นต้น

ตารางที่ 1 สรุปบทที่เกี่ยวข้องกับการแสดงระบบความคิดหลัก 3 ประการในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง (ต่อ)

เนื้อหาหลัก 3 ประการ ในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง	บทที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง (คัมภีร์เต๋าเต๋อจิงมี 81 บท)
2. การเปรียบเทียบกับสิ่งตรงข้าม (รวม 23 บท)	บทที่ 2 บทที่ 13 บทที่ 18 บทที่ 20 บทที่ 29 บทที่ 30 บทที่ 36 บทที่ 39 บทที่ 41 บทที่ 42 บทที่ 45 บทที่ 56 บทที่ 63 บทที่ 66 บทที่ 68 บทที่ 70 บทที่ 71 บทที่ 72 บทที่ 73 บทที่ 76 บทที่ 78 บทที่ 79 บทที่ 81 ตัวอย่าง บทที่ 2 เมื่อคนในโลกรู้จักความสวว่าสว ความน่าเกลียดก็เกิดขึ้น เมื่อรู้จักความดีว่าดี ความชั่วก็เกิดขึ้น มีกับไม่มีอาศัยซึ่งกันและกัน ยากก็ง่ายตรงกันข้ามและเติมเต็มกันและกัน ยาวกับสั้นเปรียบเทียบกับกันและกัน สูงกับต่ำพึ่งพากันและกัน ต่างทำนองเสียงมาคล้องจองกัน หน้ากับหลังติดตามกันและกัน นี่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดกาล (Rao, 2007) เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบหรือการอธิบายเหตุผลจากสองสิ่งที่ตรงข้ามกันรวม 23 บท ซึ่งในนั้นเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความว่างเปล่าถึง 12 บท และในนั้นก็ยังมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับด้านปกครองและปราชญ์ ถึง 13 บท
3. การปกครองและปราชญ์ (รวม 41 บท)	บทที่ 2 บทที่ 3 บทที่ 8 บทที่ 10 บทที่ 12 บทที่ 15 บทที่ 17 บทที่ 19 บทที่ 22 บทที่ 26 บทที่ 27 บทที่ 28 บทที่ 29 บทที่ 30 บทที่ 32 บทที่ 37 บทที่ 38 บทที่ 49 บทที่ 53 บทที่ 56 บทที่ 57 บทที่ 58 บทที่ 59 บทที่ 60 บทที่ 61 บทที่ 62 บทที่ 63 บทที่ 64 บทที่ 65 บทที่ 66 บทที่ 68 บทที่ 69 บทที่ 70 บทที่ 71 บทที่ 72 บทที่ 75 บทที่ 77 บทที่ 78 บทที่ 79 บทที่ 80 บทที่ 81 ตัวอย่าง บทที่ 2 ดังนั้นปราชญ์ย่อมกระทำด้วยการไม่กระทำ เทศนาด้วยการไม่เอ่ยวาจา สรรพสิ่งเจริญเพื่อฟูแต่ไม่ริเริ่มส่งเสริม ให้ชีวิตแก่สรรพสิ่ง แต่ไม่ถือตัวเป็นเจ้าของ อบรมบ่มเพาะสรรพสิ่ง แต่ไม่อาศัยอำนาจ ประกอบกิจสำเร็จ แต่ไม่ปรารถนาในเกียรติคุณ เพราะการไม่ปรารถนาในเกียรติคุณ คุณงามความดีของท่านจึงไม่สูญสลาย (Rao, 2007)

ตารางที่ 1 สรุปบทที่เกี่ยวข้องกับการแสดงระบบความคิดหลัก 3 ประการในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง (ต่อ)

เนื้อหาหลัก 3 ประการ ในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง	บทที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง (คัมภีร์เต๋าเต๋อจิงมี 81 บท)
3. การปกครองและปราชญ์ (รวม 41 บท)	รายละเอียดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับด้านปกครองและปราชญ์ ในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง เช่น ปกครองแบบไม่บีบบังคับ อยู่อย่างง่าย ๆ ช่วยเหลือทุกคน ทุนรับการใส่ร้าย อ่อนโยน ยอมอ่อนข้อ สอดคล้องกับธรรมชาติ ละทิ้งความถูกต้อง ยุติธรรม เล่ห์เหลี่ยมและผลประโยชน์เพื่อความสงบ ยอมเป็นผู้ต่ำต้อย สงวนกำลังตั้งรับ ให้คนรู้น้อย ประเทศเล็กๆ คนน้อยๆ พึ่งพาสามัญชนสนับสนุน ประชาชนเดือดร้อนเพราะรัฐเข้าไปยุ่งเกี่ยวมากเกินไป ไม่ครอบครอง ไม่ต้องการความเชื่อถือ กลับสู่เต๋าอันเป็นสมบัติที่เป็นต้นกำเนิดก่อนประเพณีเป็นต้น รวม 41 บท ซึ่งในนั้นเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความว่างเปล่าถึง 21 บท

ด้วยเหตุที่ระบบความคิดทางปรัชญาในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงมีเนื้อหาหลัก 3 ประการที่เกี่ยวข้องกันมุ่งสู่การเมืองที่รองรับความหลากหลายนั้น สามารถแสดงเป็นตารางที่ 2 และเมื่อศึกษาระบบความคิดทางปรัชญา 3 ประการจากคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงสู่การเมืองที่รองรับความหลากหลายจะเห็นได้ว่าการเมืองที่ไม่ได้รองรับความหลากหลายก็มาจากการขาดการแก้ปัญหาหรือขาดความเข้าใจในระบบความคิดทางปรัชญา 3 ประการข้างต้น ดังนั้นสามารถประยุกต์ใช้ระบบความคิดได้ดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงระบบความคิดหลัก 3 ประการในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงที่เกี่ยวข้องกันมุ่งสู่
การเมืองที่รองรับความหลากหลาย

เนื้อหาหลัก 3 ประการ ในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง	รายละเอียด
1. ความว่างเปล่า	เมื่อผู้ปกครองและประชาชนเริ่มจากความไม่ว่างเปล่าจึงก่อให้เกิดการเปรียบเทียบ
2. การเปรียบเทียบสิ่งตรงข้าม	เมื่อเกิดการเปรียบเทียบสิ่งตรงข้ามผู้ปกครองและประชาชนก็มีความทะยานอยาก
3. การปกครองและปราชญ์	เมื่อมีความทะยานอยาก ก็ก้าวถอยกันจนเดือดร้อน เมื่อประชาชนเดือดร้อน ผู้ปกครองที่อาศัยประชาชนก็ถูกล้มอำนาจลง ดังนั้นนักปราชญ์ นักปกครองหรือประชาชนที่ดีจะให้ความสำคัญกับผู้อื่นหรือประชาชน ใช้ประโยชน์จากความว่างเปล่า ไม่เปรียบเทียบ มาลดความทะยานอยาก มีความเป็นผู้ให้ นำประชาชนกลับสู่ความไม่ซับซ้อนตามแบบธรรมชาติหรือความว่างเปล่า

เมื่อศึกษาระบบความคิดทางปรัชญา 3 ประการจากคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงสู่การเมืองที่รองรับความหลากหลายจะเห็นได้ว่าการเมืองที่ไม่ได้รองรับความหลากหลายก็มาจากขาดการแก้ปัญหาหรือขาดความเข้าใจในระบบความคิดทางปรัชญา 3 ประการข้างต้น ดังนั้นสามารถประยุกต์ใช้ระบบความคิดได้ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงการประยุกต์ใช้ระบบความคิดทางปรัชญาหลัก 3 ประการสู่การเมืองการปกครองปัจจุบันเหมือนในคัมภีร์เต๋าต่อจึงสู่การเมืองที่รองรับความหลากหลาย

เนื้อหาหลัก 3 ประการ ในคัมภีร์เต๋าต่อจึง	รายละเอียด
1. ความว่างเปล่า	เช่นเดียวกันกับตารางที่ 2 ข้อที่ 1 เมื่อผู้แทนหรือนักปกครองที่ได้รับเสียงส่วนใหญ่หรือที่ได้รับเลือกเข้ามา มาจากความไม่ว่างเปล่า จึงก่อให้เกิดการเปรียบเทียบสิ่งตรงข้าม ยกเว้นนักปกครองหรือผู้แทนที่มีความเป็นนักปราชญ์ที่เข้ามาปกครองด้วยความว่างเปล่าก็จะไม่เกิดความวุ่นวายขึ้น เรื่องราวจึงไม่เลวร้ายไปถึงกระบวนการเปรียบเทียบสิ่งตรงข้ามและใช้ปราชญ์มาแก้ปัญหา เพราะผู้ปกครองเป็นนักปราชญ์ตั้งแต่นั้น
2. การเปรียบเทียบสิ่งตรงข้าม	เมื่อผู้แทนหรือนักปกครองที่ได้รับเสียงส่วนใหญ่หรือที่ได้รับเลือกเข้ามา เกิดการเปรียบเทียบสิ่งตรงข้าม ผู้ปกครองก็มีความทะยานอยาก เมื่อผู้แทนมีความทะยานอยาก ก็ก้าวทำลายประชาชนจนเดือดร้อน หรือส่งเสริมให้ประชาชนมีความทะยานอยากไม่จบไม่สิ้น เพิ่มความทุกข์ร้อนทางกายใจให้ประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนผู้ปกครองที่อาศัยประชาชนก็ถูกล้มอำนาจลง ในทำนองเดียวกัน หากผู้แทนหรือนักปกครองมีความทะยานอยาก ไม่รู้จักให้ ไม่รู้จักถอย ไม่ยอมรับความหลากหลายด้วยความสงบเยือกเย็นและไม่หากระบวนการพาประชาชนกลับสู่ความไม่ซับซ้อน ว่างเปล่า มีแต่ส่งเสริมความต้องการ กระตุ้น หรือยั่วยุหลายฝ่ายอย่างไม่สิ้นสุด อาจลุกลามกลายเป็นผู้ปกครองไม่มีการยอมถอยและผู้ที่อยู่ใต้ปกครองก็ไม่มีการยอมถอย ต่างฝ่ายต่างมีความต้องการที่เกินขอบเขต คนกลุ่มมาก กลุ่มน้อยต่างพากันเรียกร้องไม่ลดละ แ่งแย่งแข่งขันหรือชิงอำนาจกันไม่จบไม่สิ้น ดังนั้น ถ้าเกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้นการเมืองใดในโลกก็ไม่สามารถรองรับความหลากหลายจากประชาชนหรือของทุกฝ่ายได้

ตารางที่ 3 แสดงการประยุกต์ใช้ระบบความคิดทางปรัชญาหลัก 3 ประการสู่การเมืองการปกครองปัจจุบันเหมือนในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงสู่การเมืองที่รองรับความหลากหลาย (ต่อ)

เนื้อหาหลัก 3 ประการ ในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง	รายละเอียด
3. การปกครองและปราชญ์	เมื่อผู้แทนหรือนักปกครองที่ได้รับเสียงส่วนใหญ่หรือที่ได้รับเลือกเข้ามาเป็นนักปราชญ์หรือนักปกครองที่ดี หรือสามารถพัฒนาตนเป็นนักปราชญ์หรือนักปกครองที่ดีจะให้ความสำคัญกับผู้อื่น ใช้ประโยชน์จากความว่างเปล่า นำความไม่เปรียบเทียบสิ่งตรงข้ามมาลดความทะยานอยาก เป็นผู้ให้ที่สงบเยือกเย็นและนำประชาชนกลับสู่ความไม่ซับซ้อนตามแบบธรรมชาติหรือความว่างเปล่า ไม่ยุ่ง ไม่เปรียบเทียบ ไม่แก่งแย่งแข่งขัน ซึ่งถือเป็นการลดความแตกต่างแตกแยก เมื่อนั้นการเมืองก็จะสามารถรองรับความหลากหลายได้จากการที่ทุกฝ่ายต่างลดลาวาศอก สงบเยือกเย็นและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ลดประโยชน์ส่วนตน กลับสู่ความเป็นธรรมชาติที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อนได้ สังคมและประเทศชาติก็สงบสุข สมกับเป็นการสร้างการเมืองการปกครองที่รองรับความหลากหลายได้อย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะระบบความคิดทางการเมืองการปกครองในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงนั้น ได้สอดคล้องกับการเมืองที่รองรับความหลากหลาย โดยเนื้อหาของคัมภีร์ได้ชี้ให้นักปกครองใช้หลักการปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ก้าวก่าย ในการปกครองประเทศ พาประชาชนกลับคืนสู่วิถีแห่งธรรมชาติ ไม่ใช่ไม่ทำอะไรเลย แต่ต้องการเพียงให้ทุกภาคทุกฝ่ายทำตามหน้าที่ของตน ให้สอดคล้องกับวิถีแห่งธรรมหรือธรรมชาติ อันเป็นวิถีแห่งความสมณะและเรียบง่าย แต่ถ้าปกครองหรือปฏิบัติสวนทางกับวิถีแห่งธรรมชาติ เช่น ไม่ว่างเปล่า (อยากมี อยากเป็น อยากได้) เปรียบเทียบกับสิ่งตรงข้าม เกิดการแบ่งแยก กตขี ขูดรีด ทะยานอยากครอบครอง เอาชนะ รบราฆ่าฟัน สุดท้ายแล้วก็จะมีแต่ความวุ่นวายที่ไม่รู้จักจบจักสิ้น ไม่ว่าจะเป็นนักปกครอง ประชนชน หรือธรรมชาติล้วนลุกขึ้นมาโต้ตอบฝ่ายตรงข้ามด้วยความโกรธแค้น หรือเพื่อปกป้องตนเอง หรือ

เพื่อความถูกต้อง หรือถ้าเป็นธรรมชาติที่เกิดเป็นภัยธรรมชาติก็คือไม่สามารถควบคุมตนเองได้ เพราะมนุษย์ชาติได้สร้างความไม่สมดุลให้กับธรรมชาติมาอย่างต่อเนื่อง อย่างไม่จบไม่สิ้น

ถ้ามองจากมุมมองด้านการเมืองการปกครองแล้ว หลักปรัชญาในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงมีส่วนในการสอนให้นักการเมืองหรือนักปกครองเป็นนักประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับเสียงเรียกร้องของประชาชน ไม่ขัดแย้งกับธรรมชาติ แต่ไม่ใช่ไม่ต้องทำอะไรเลย แต่เลือกทำในสิ่งที่ดีที่ไม่เป็นการก่อความขัดแย้ง ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่ทำให้นักการเมืองหรือนักปกครองมีหัวใจที่ยิ่งใหญ่ สามารถสร้างการเมืองการปกครองที่รองรับความหลากหลายได้ทุกรูปแบบ และนอกจากนี้นักการเมืองหรือนักปกครองยังต้องมีหน้าที่หาวิธีการที่จะนำพาประชาชนกลับเข้าสู่ความเรียบง่ายตามธรรมชาติที่ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่แก่งแย่งแข่งขันที่เต็มไปด้วยความทะยานอยากจนเกิดความทุกข์ร้อนไปทั่วแผ่นดินเท่านั้น จึงสมกับเป็นผู้ปกครองที่ดีในทางปรัชญาเต๋ารวมทั้งปรัชญาศาสนาอื่นๆ และถือเป็นผู้ปกครองที่ดีที่สามารถปกครองประเทศให้ร่มเย็นด้วยความรองรับความหลากหลายของประชาชนได้ทั้งหมด ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ยังเป็นคำถามว่าปรัชญาในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงของท่านเหลาจื๋อจะใช้ได้จริงในสังคมหรือไม่ เพราะเนื้อหาหลายประการ แม้แต่ประชาชนในประเทศจีนบางส่วนยังเห็นว่าเป็นหลักปรัชญาที่ทำให้ล้าหลัง แต่สำหรับด้านการประยุกต์ใช้ ก็ยังมีคนจำนวนไม่น้อยที่สามารถนำแง่ที่ดีของคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงมาประยุกต์ใช้ และเชื่อว่าคงไม่มีวิธีอื่นที่จะดีไปกว่านี้ การหยิบจับเนื้อหาหรือข้อดีมาบางส่วนหรือหลายส่วนมาประยุกต์ใช้ คงไม่ถือว่าเป็นการสุดโต่งหรือล้าหลัง ดังเนื้อหาในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง บทที่ 45 (ฝึกฝนตนเองทางด้านคุณธรรม) แปลเป็นภาษาไทยมีใจความว่า “สิ่งที่สมบูรณ์ที่สุด เหมือนมีความบกพร่องอยู่ แต่คุณประโยชน์ของมันไม่มีที่สิ้นสุด สิ่งที่เต็มเปี่ยมที่สุด เหมือนว่างเปล่าอยู่ แต่คุณประโยชน์ของมันไม่มีที่สิ้นสุด สิ่งที่ตรงที่สุดเหมือนคดงอ สิ่งที่ชาญฉลาดที่สุดเหมือนโง่เขลา ผู้ที่ไถ่หารดีที่สุดเหมือนพูดติดอ่าง ผลกำไรสูงที่สุดเหมือนขาดทุน ความเจียบสัจดเอาชนะหุนหันพลันแล่น ความหนาวเอาชนะความร้อน ความสงบเยือกเย็น จึงเป็นผู้ปกครองได้ห้ำ” (Rao, 2007) นั้นเปี่ยมไปด้วยปรัชญาอันลึกซึ้งที่สอนให้คนเรามองให้ลึกซึ้งถ่วงถือนข้อดีข้อเสียของสิ่งที่อยู่ตรงหน้าแฝงอยู่ เพราะอาจไม่เป็นอย่างที่คิดและหยิบนำข้อดีมาใช้ได้อย่างถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

- ทิพย์พาพร ดันติสุนทร. (ม.ป.ป.). การให้การศึกษาทางการเมือง สร้างผู้ลงคะแนนเสียง
เลือกตั้งที่มีคุณภาพ (2). สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2564, จาก <http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1542597254.news>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2544). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2544. สืบค้นเมื่อ
18 ธันวาคม 2564, จาก <https://dictionary.orst.go.th>
- ศูนย์ศึกษาประชาธิปไตย. (ม.ป.ป.). หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย.
สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2564, จาก https://www.ect.go.th/dec/ewt_news.php?nid=71&filename=index
- Dishan, X. (1999). **Dao jiao shi**. Shanghai: Shanghai Guji Chubanshe. (in Chinese)
- Hansi, G. M. (2010). **Daodejing de Zhexue: Yi ge Deguoren Yanzhong de Laozi**. Beijing: Renmin Chubanshe. (in Chinese)
- Liddell, H. G., & Scott, R. (1977). **A Greek-English Lexicon**. 9th ed. Oxford: Oxford University Press.
- Rao, Sh. (2007). **Lao zi**. Beijing: Zhonghua Shuju. (in Chinese)
- Teaching and Research Office of Chinese Philosophy, Department of Philosophy, Peking University. (2003). **zhongguo zhexue shi (di2ban)**. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe. (in Chinese)
- Wa, G. translated by Yang, L. (2009). **Wangbi Laozi Zhu Yanjiu**. Nanjing: Jiangsu Remin Chubanshe. (in Chinese)
- Wikipedia. (2021). **Laozi**. Retrieved December 17, 2021, from <https://zh.wikipedia.org/wiki/老子> (in Chinese)